

Кәсіпорынның айналым қаражаттары

Айналым қаражаттары-өндірістік айналым қорларын құру, пайдалану және үздіксіз өндірістік процесстер мен өнімді өткізуді қамтамасыз ету үшін қажетті ақшалай қаражаттардың жиынтығы.

Айналым қаражаттары өндірістік процеске бірнеше рет қатысатын негізгі қорлардан айырмашылығы мынада:

Ол жеке бір ғана өндірістік кезеңге қызмет етеді және өндірістік тұтыну тәсіліне тәуелсіз өзінің құнын тікелей дайын өнімге апарды.

Материалдық салаларының айналым қаражаттарының айналысы **3** сатыдан тұрады:

1. Ақшалық

2. Өндірушілік

3. Тауарлық

Д-Т-П-Т'-Д,

Айналым қорлары

- ▶ запастар (өндірістік қорлар)
- ▶ Аяқталмаған қорлар
- ▶ Болашақ мерзім шығындары

▶ **Өндірістік қорлар**-өндірістік процессті жүргізу үшін дайындалатын еңбек заттары (шикізаттар, негізгі және көмекші материалдар, жартылай фабрикаттар, отын, жөндеуге арналған қосалқы материалдар).

▶ **Аяқталмаған өндіріс** кәсіпорынның негізгі қызметі бойынша аяқталмаған өнім (өңделу сатысындағы еңбек заттары).

▶ **Болашақ мерзім шығындары**- осы кезеңде шығындарға жатқан, бірақ болашақ мерзімнің

Айналым қорлары келесі элементтерден тұрады:

1. Қоймадағы дайын өнімдер
2. Жолдағы тауарлар
3. Ақша қаражаттары
4. (Дебиторлық-кредиторлық қарыздар)

▶ Айналым қаражаттары жасалу көздеріне байланысты екіге бөлінеді:

1. Меншікті
2. Несиелік

- ▶ **Меншікті айналым қаражаттары** авансталған капиталдың бөлігі және ол кәсіпорынның жарғылық қорына кіреді.
- ▶ Маусымдық запастарды құру, уақытша қаржылық тапшылықтарды жеңу үшін кәсіпорын банк несиелік қаражаттармен қамтамасыз етіледі. Бұл **несиелік айналым қаражаттары** болып табылады.
- ▶ Айналым қаражаттары, сонымен қатар, **нормаланатын және нормаланбайтын** болып бөлінеді.
- ▶ Айналым қаражаттарының ішінде тек **айналым қоры** ғана нормаланады.

Айналым қаражаттарының
меншікті нормативі-бұл өндіріс
қызметінің үздіксіз орындалуын
қамтамасыз ететін тұрақты ең төменгі
айналым қорларын құруға жеткілікті
болатын кәсіпорынның ақша қоры.

Негізгі және қосалқы материалдар, жартылай фабрикааттар бойынша айналым қаражаттарының нормативі

$$H_{oci} = H_{zi} * M_{ij} / D_{kj}$$

$\{H_{zi}\}$ - айналым қаражаттарының ішкі элементтерінің запас нормасы.

$\{M_{ij}\}$ - **j** кезеңіндегі **i** түрлі бағадағы материалдардың ақша түріндегі шығыны.

$\{D_{kj}\}$ - **j** кезеңіндегі күнтізбелік күндер саны.

Дайын өнім қаражаттарының нормативі

$$H_{ос\ гп} = C_d * H_{гп}$$

C_d - 1 күндік шығарылым

$H_{гп}$ - дайын өнім айналым қар-ң нормасы

Аяқталмаған өндірістегі айналым қаражаттарының нормативі

$$H_{\text{ос нп}} = C_{\text{д}} * T_{\text{ц}} * K_{\text{нз}}$$

- ▶ $K_{\text{нз}} = C_{\text{м}} + 0,5 * C_{\text{проч}} / \Sigma C_{\text{общ}}$
- ▶ $C_{\text{д}}$ - орташа күндік шығындар
- ▶ $T_{\text{ц}}$ - өнім дайындаудағы өндіріс циклінің ұзақтығы
- ▶ $K_{\text{нз}}$ - шығынның өсу коэф-ті
- ▶ $C_{\text{м}}$ - материалдарға кеткен шығындар
- ▶ $C_{\text{проч}}$ - материалға кеткен шығындар
- ▶ $\Sigma C_{\text{общ}}$ - бір өнім өндіруге кеткен жалпы шығындар

Болашақ мерзім шығындарының айналым қаражаттарының нормативі

$$\blacktriangleright N_{\text{ос р.б.п}} = P_{\text{н}} + P_{\text{п}} - P_{\text{в}}$$

- ▶ $P_{\text{н}}$ - жоспарланған жыл басындағы алдағы жылдар шығынының сомасы
- ▶ $P_{\text{п}}$ - жоспарланған кезеңдегі есептеулер бойынша қарастырылған шығындар
- ▶ $P_{\text{в}}$ - жоспарланған кезеңдегі өнімнің өзіндік құнына енгізілетін шығындар

$n_{об} = Q_p / C_{ос}$ Айналымдылық коэффициенті

$T_{об} = D_k / n_{об}$ Айналу ұзақтығы

Қаражаттардың айналымдағы жүктелу коэффициенті

$$N_{об} = C_{ос} / Q_{mn}$$

Q_p - кәсіпорынның көптеп сату бағасындағы өткізілген өнім көлемі

$C_{ос}$ - кәсіпорынның айналым қар-ң жалпы нормативі

D_k - күнтізбелік күндер саны

Q_{mn} - кәсіпорынның көптеп сату бағасындағы тауарлы өнімнің көлемі